

În lunile în care s-a petrecut această tragedie, Primăria comunei Covalevca nu a ținut o evidență a deceselor în rândul romilor⁴⁰, astfel că nu se știe data la care au murit surorile soldatului Gheorghe Iancu.

Cum se poate observa în cazul investigației făcute de autoritățile din Transnistria, care a urmat petiției soldatului Gheorghe Iancu, răspunsul la petiție a venit abia după trei luni, deși era vorba de o situație care a implicat doar autoritățile din Transnistria, fără medierea instituțiilor centrale din București. Putem bănuși că la începutul lunii ianuarie 1943 cele două femei erau încă în viață și că în acel moment s-ar fi putut face repatrierea lor. Lentoarea cu care au acționat autoritățile a făcut însă ca ele să nu poată fi salvate. Epidemia de tifos le-a secerat și pe ele, alături de câteva mii de deportați.

Ordinul dat de Mihai Antonescu, la 26 noiembrie 1942, de repatriere a Evei Iancu Stoica, s-a dovedit și el fără rezultat, poate tot din cauza lentorii cu care au acționat autoritățile. Ordinul, chiar dacă a fost dat de vicepreședintele Consiliului de Miniștri, a urmat și el, cel mai probabil, calea birocrăției românești a timpului. Ordinul a ajuns la Ministerul de Interne, de aici la Inspectoratul General al Jandarmeriei, mai departe la Inspectoratul de Jandarmi Transnistria și de aici la Legiunea de Jandarmi Berezovca. Legiunea va fi făcut apel la Postul de Jandarmi Covalevca, poate și la organele administrației civile. Așadar, aceeași cale consumatoare de timp. Chiar grăbită, procedura va fi luat și ea o lună și ceva, poate două luni. Când investigația a ajuns la nivelul comunei Covalevca, prin ianuarie 1943, persoana în cauză (Eva Iancu Stoica) va fi fost deja decedată, din cauza tifosului. În ambele cazuri – și în cazul ordinului dat de Mihai Antonescu și în cazul investigației declanșate de petiția soldatului Gheorghe Iancu – viteza de reacție a autorităților, la diferite niveluri, a fost foarte lentă și credem că a fost și ea responsabilă de sfârșitul tragic al celor două femei originare din Sebeș-Alba.

Cazul de care ne-am ocupat în acest articol este o poveste tragică, așa cum au fost foarte multe în acel timp. Pentru că e vorba aici de oameni simpli din rândul etniei romilor, credem că povestea Evei Iancu Stoica poate contribui la cunoașterea mai bună a fenomenului deportării romilor în Transnistria. Faptul că regina-mamă a intervenit pentru un rom deportat nu a fost un gest excepțional, pentru că în elita politică și culturală românească a timpului au existat și alte intervenții de acest fel și chiar gesturi de solidarizare cu victimele regimului Antonescu.

Viorel ACHIM. Cercetător științific gr. I la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, București. Între domeniile de cercetare se numără istoria romilor în România și sud-estul Europei; politica de populație în România în anii 1940-1944; Holocaustul. A scris extensiv despre deportarea romilor în Transnistria. A publicat *Țigani în istoria României* (tradusă și în engleză) și *Documente privind deportarea țiganilor în Transnistria*.

⁴⁰ Acest lucru este precizat într-un document din 20 iulie 1943, de la Pretura raionului Landau, document care se referă la moartea în comuna Covalevca a altor doi romi originari din Sebeș: *ibidem*, doc. 427, p. 255.